



MUISTIO 8

Ohjausryhmä - Hiilineutraali Keski-Suomi 2030 tiekarttatyö

Aika: Tiistai 13.9.2022 klo 9:00–10:50
Paikka: Hybridi-kokous: Kokoustila Keitele ja Teams-linja
Osallistujat: Osallistujaluettelo liitteenä

1. Kokouksen avaus

Puheenjohtaja Lindell toivotti kaikki tervetulleiksi ja avasi ohjausryhmän kahdeksannen ja viimeisen kokouksen.

2. Esityslistan hyväksyminen

Esityslista hyväksyttiin.

3. Edellisen kokouksen muistio

Edellisen kokouksen muistio lähetettiin ohjausryhmän jäsenille sähköpostilla ja on nähtävillä osoitteessa <https://hiilineutraali.keskisuomi.fi/valmistelu/>.

Ohjausryhmän seitsemännen kokouksen muistio todettiin hyväksytyksi.

4. Tiekarttatyön edistyminen (14.6.-12.9.2022)

Tiekartan luonnos esiteltiin Maakuntahallituksen kokouksessa 17.6.2022. Maakuntahallitus hyväksyi luonnoksen ja se päätettiin asettaa nähtäville 21.6.-4.9.2022 väliselle ajalle mielipiteiden saamiseksi. Palautepyyntö toteutettiin Lausuntopalvelu.fi – sivustolla. Tiekartan esittelyitä on pidetty Keski-Suomen tulevaisuusryhmälle 16.8.2022, Keski-Suomen liiton tarkastuslautakunnalle 23.8.2022, Keski-Suomen kuntapäättäjien webinaarissa 24.8.2022 sekä esittely ja keskustelu vaikutusten arvioinnin osalta YVA-ryhmässä 15.6.202.

Kesän 2022 aikana toteutettiin Arjen ilmastotekoja – videokampanja, johon osallistui tiekartan ohjausryhmäläisiä.

Tiekartan nettisivujulkaisussa on edistetty vaikutusten arviointi- osiota. Sivustolle on myös lisätty materiaalipankki, jossa on tällä hetkellä tapahtumien esitysaineistoja.

Tiekartan toimeenpanoon liittyen on käynnistynyt Tukea Keski-Suomen kuntien ilmastotyöhön – hanke.

5. Tiekartasta saatu palaute

Tiekartan luonnoksesta saatiin palautetta lausuntopalvelu.fi- sivuston kautta kahdeksan kappaletta. Palautteen antajina oli sekä yksityishenkilöitä että organisaatioita (ks. esitys liitteenä).



Palautteissa tiekartan ulkoasua ja teemoja pidettiin yleisesti ottaen selkeinä. Erityisen tärkeiksi osiksi tiekarttaa palautteissa nostettiin sen seuranta, täydentäminen tarpeen mukaan sekä vaikutusten arviointi.

Yleisin puute palautteiden perusteella on tiekartasta puuttuva aikataulu ja toimenpiteiden priorisointi. Erillistä aikataulua tiekartalla ei ole, mutta koska määräaika on vuosi 2030, toimia toteutettava niin pian kuin suinkin mahdollista. Sisällön puolesta Maatalous ja metsät – teemassa koettiin olevan eniten puutteita ja teema sai muutenkin eniten palautetta. Tiekartan laatimisessa onkin ollut tiedostettuna se, että maankäyttösektorin osuus on kokonaisuutena vielä kesken ja se lisätään tiekarttaan myöhemmin. Tämän lisäksi palautteissa nousi esiin biodiversiteetin riittämätön osuus tiekartassa sekä tiekartan liiallinen kaupunkilähtöisyys.

Ohjausryhmä keskusteli saadusta palautteesta ja palautteiden vähäinen määrä koettiin harmilliseksi. Palautteen katsottiin kuitenkin olleen sisällöltään rikasta ja hyvin perusteltua. Kysymyksenä nostettiin esiin se, tullaanko palautteeseen vastaamaan julkisesti. Todettiin, että kooste palautteesta ja palautteen huomioimisesta on julkaistu tiekartan Valmistelisivulla.

6. Tiekartan viestintä (Jenni Isopahkala)

Tiekartan viestinnästä ohjausryhmälle kertoi Keski-Suomen liiton viestintäasiantuntija Jenni Isopahkala. Näkyvä osa kesän viestintää oli Arjen ilmastotekoja – kampanja. Ohjausryhmän jäsenet olivat mukana tekemässä arjen ilmastotekoja- videoita ja ne julkaistiin Keski-Suomen liiton ja Hiilineutraali Keski-Suomi 2030 -tiekartan viestintäkanavissa. Ajankohta osallistumiselle oli hieman haastava lomakauden vuoksi, mutta osallistujia saatiin silti hyvin mukaan. Aiheina videoissa oli muun muassa lähiruoka, työmatkapyöräily, marjastus ja sienestys, rakennusten energiaratkaisut, vaatteiden korjaus/kierrätys, sähkönkulutuksen seuranta, biokaasu, luonnon monimuotoisuus, kotimaisen kalan pyytäminen ja oman ruoan kasvatusta. Videoita voidaan hyödyntää viestinnässä myös kesäkampanjan jälkeen. Ohjausryhmää kehoitettiin ottamaan seurantaan tiekartan ja Keski-Suomen liiton sosiaalisen median kanavat ja jakamaan julkaisuja omissa kanavissaan. Siten tieto lähtee leviämään laajemmalle joukolle ihmisiä.

Keski-Suomen kunnat ovat lähteneet mukaan valtakunnalliseen Astetta alemmas - energiansäästökampanjaan. Kampanja käynnistetään kaikissa keskusmaalaisissa kunnissa energiansäästöviikolla 10.-16.10.2022. Kampanja toteutetaan yhteistyössä Keski-Suomen liiton ja kuntien kanssa ja kampanja on osa Ympäristöministeriön rahoittamaa Tukea kuntien ilmastotyöhön-hanketta. Keski-Suomen liitto tarjoaa kunnille viestinnän tukea ja valmiit materiaalit. Kunta voi osallistua kampanjaan haluamallaan tasolla, joita on valittavissa kolme (ks. esitys liitteenä).

7. Jatkosuunnitelmat

Tiekartan toimeenpanon osalta lähdetään tekemään tiekarttaa tutuksi ja kannustetaan eri toimijoita mukaan. Keski-Suomen liitolla on käynnissä tällä hetkellä kaksi hanketta, jotka osaltaan toimeenpanevat tiekartan tavoitteita; Tukea Keski-Suomen kuntien ilmastotyöhön-hanke ja Keski-Suomen yritysten ympäristövastuullisuusverkosto YmpyräKS. Tiekarttaa tullaan täydentämään ja lisäämään maankäyttösektorin kokonaisuus sekä ilmastomuutokseen sopeutumisen osio. Tiekartan toimeenpanosta raportoidaan



maakuntahallitukselle ja tulossa on mahdollisesti myös seurantaryhmä. Seurantaryhmä voitaisiin mahdollisesti koostaa nykyisen ohjausryhmän jäsenten joukosta. Seurantaryhmän rooli ja tarkoitus on vielä pohdinnassa. Ohjausryhmässä esitettiin ajatus, että annettaisiin julkinen yhteiskuntasitoumus, johon eri toimijat voisivat sitten liittyä. Näin laajaa kokonaisuutta on muuten todella haastava seurata.

Jatkoa ajattelen nostettiin esiin kysymys kompensatioista osana tiekarttaa. Vielä ei ole tiedossa, miten kompensatiot otetaan mukaan tiekarttaan; onko omana osionaan vai osana maankäyttösektoria.

8. Ohjausryhmän evästyksiset tiekartan toimeenpanoon

Ohjausryhmä toi esiin ehdotuksen tiekartan yksinkertaistamisesta ja tiiviimmästä esitysmuodosta. Tämänhetkinen tiekartta on laaja ja vaatii lukijaltaan paljon paneutumista asiaan. Ne ovat kiinnostuneita, jotka ovat aiheen parissa muutenkin tekemisessä. Voisiko yksinkertaistettu tiekartta toimia kasvatustyössä ja ruohonjuuritasolla? Tästä esimerkki Äänekoskelta, jossa on tehty muun muassa Kestävän elämän – opas. Muuten tiekartan toimeenpanosta keskusteliin jo kokouksessa aikaisemmin.

9. Palautekeskustelu valmistelusta

Ohjausryhmä kävi palautekeskustelun pienryhmissä pohtien tiekartan valmistelutyötä. Ohjausryhmä kiitteli valmistelua ja valtavaa työtä sen takana. Kokoukset ovat myös menneet jouhevasti ja etäkokousmahdollisuus oli toimiva. Kokonaisuus on ollut todella laaja ja haastava; ohjausryhmään osallistuminen on vaatinut perehtymistä käsiteltyihin teemoihin, varsinkin jos ei ole tuntenut aihetta valmiiksi hyvin. Asiantuntijapuheenvuorojen koettiin olleen erittäin hyviä ja sidosryhmätyöpajoissa oli paljon hyvää keskustelua ja esimerkkejä.

10. Muut asiat

Ohjausryhmässä heräsi kiinnostus uutiseen ALVA:n Keljonlahden voimalassa poltettavasta kivihiilestä. ALVA:n edustaja ei ollut paikalla, mutta ohjausryhmälle osattiin kertoa, että kivihiiltä poltetaan syyskuun ajan, jonka jälkeen paluu normaaliin puun ja turpeen polttoon.

11. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja kiitti osallistujia ja päätti kokouksen klo 10:50.

LIITTEET

Osallistujaluettelo

Hiilineutraali Keski-Suomi - ohjausryhmän 8. kokousaineisto

Muistion vakuudeksi

Veera Muhonen



OSALLISTUJAT 13.9.2022

Jäsen		Varajäsen		Sektori	Organisaatio
Niko Toivanen	()	Noora Luoma	()	Kauppa ja teollisuus	Keskimaa
Jenni Sorvoja	(T)	Tuula Laitinen	()	Kauppa ja teollisuus	Valmet
Lauri Jaatinen	(T)	Tomi Ahonen	()	Maatalous	MTK
Pekka Äänismaa	(T)	Veli-Matti Lähteenmäki	()	Metsätalous	Metsäkeskus
Ulla Helimo	(T)	Stefan Baumeister	()	TKI ja osaaminen	JYU.Wisdom
Timo Louhivaara	(T)	Viivi Sakkara	()	Liikenne	Keski-Suomen kauppakamarin liikenne- ja aluerakenne valiokunta
Alex Schreckenbach	()	Tiina Mikkola	()	Energia	ALVA
Pekka Vuorinen	()	-	()	Maankäyttö ja rakentaminen	Rakennusteollisuus
Hannu Mähönen	(X)	Virpi Ruotsalainen	()		Kiinteistöliitto
Minna Pusa	(T)	Mika Kelder	()	Kuluttajat	Keski-Suomen kuluttajat
Minna Kankainen	(T)	Heta Kopra	()	Kansalaisyhteiskunta	JAPA
Ahti Ruoppila	()	Pasi Hokkanen/Tuula Pelttonen	()	Palkansaajajärjestöt	Akava, SAK, STTK
Helena Vuopionperä-Kovanen	(T)	Mikko Latvala	()	Kunnat	Kunnanjohtajat
Jukka Lehtinen	()	Pirkko Melville	(T)	Valtion viranomaiset	ELY-keskus
Leila Lindell (pj.)	(T)	Riitta Pirttiniemi	()	Poliittiset päättäjät	Maakuntahallitus
Ulla Patronen (vara pj.)	(T)	Mervi Hovikoski	()		
Caius Forsberg	()	Matti Leino	(X)		
Lea-Elina Nikkilä	(T)	Leena Lyytinen	()		
Harri Oksanen	()	Joni Parkkonen	(X)		
Pekka Hokkanen	(X)	Pirjo Peräaho	()		Keski-Suomen liitto
Jenni Isopahkala	(X)				
Hannu Koponen	(T)				
Suvi Bayr	(T)	esittelijä			
Veera Muhonen	(X)	sihteeri			

x = paikalla, T=Teams-linjalla



KESKI-SUOMEN LIITTO

Ohjausryhmän 8. kokous

Hiilineutraali Keski-Suomi 2030 tiekartta

13.9.2022



1. Kokouksen avaus



2. Esityslistan hyväksyminen

Esityslista

1. Kokouksen avaus
2. Esityslistan hyväksyminen
3. Edellisen kokouksen muistio
4. Tiekarttatyön edistyminen (Suvi Bayr)
5. Tiekartasta saatu palaute ja mahdolliset muutostarpeet (Suvi Bayr)
6. Tiekartan viestintä (Jenni Isopahkala)
7. Jatkosuunnitelmat (Suvi Bayr)
8. Ohjausryhmän evästyksset tiekartan toimeenpanoon
9. Palautekeskustelu valmistelusta
10. Muut asiat
11. Kokouksen päättäminen



3. Edellisen kokouksen muistio

- Muistio on toimitettu ohjausryhmän jäsenille sähköpostitse
- Muistio on luettavissa tiekartan nettisivulta: <https://keskisuomi.fi/hiilineutraalikeskisuomi/>

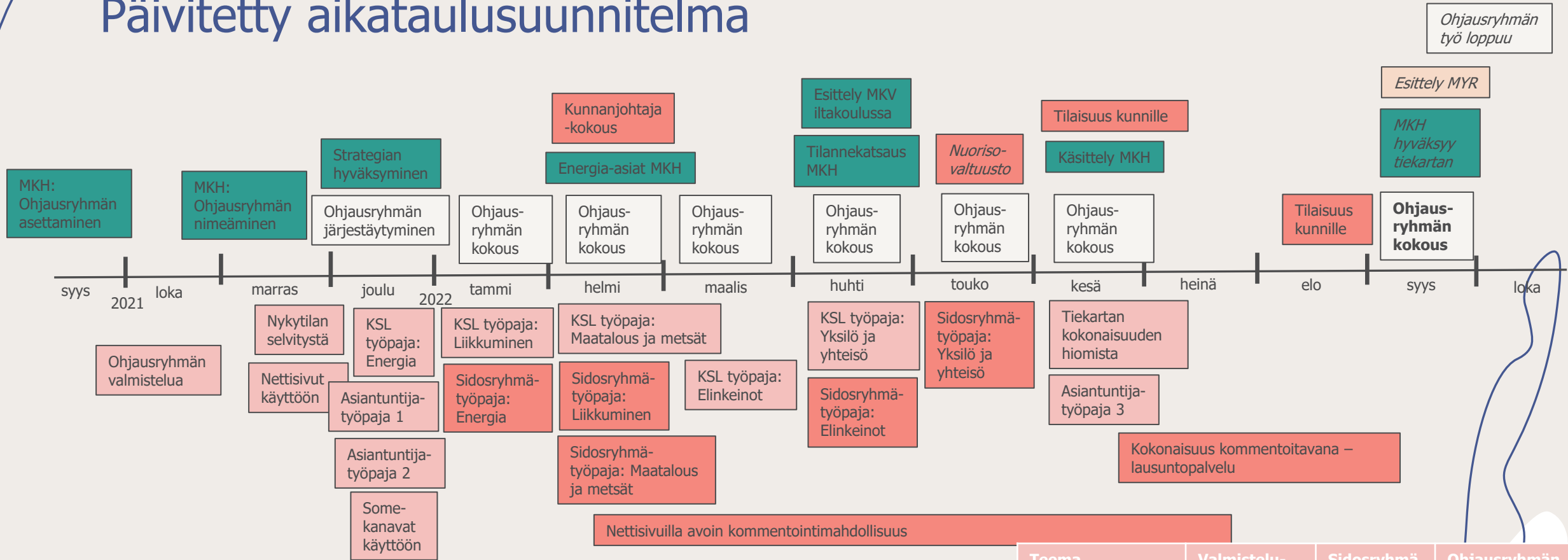


4. Tiekarttatyön edistyminen (14.6.-12.9.2022)

- Maakuntahallitus hyväksyi tiekarttaluonnoksen kokouksessaan 17.6.2022
- Palautepyyntö Lausuntopalvelu.fi -järjestelmässä 21.6.-4.9.2022
- Arjen ilmastotekoja -videot
- Nettisivujulkaisut
 - Vaikutusten ennakkoarviointi
 - Palaute, (kooste saadusta palautteesta ja sen huomioimisesta julkaistaan tämän kokouksen jälkeen)
 - Materiaalipankki (täydentyy)
 - Tukea Keski-Suomen kuntien ilmastotyöhön -hanke
- Muuta
 - Esittely sekä keskustelu vaikutusten arvioinnista YVA-ryhmässä 15.6.2022
 - Esittely Keski-Suomen tulevaisuusryhmälle 16.8.2022
 - Esittely Keski-Suomen liiton tarkastuslautakunnalle 23.8.2022
 - Esittely Keski-Suomen kuntapäätäjille webinaarissa 24.8.2022



Päivitetty aikataulusuunnitelma



Ohjausryhmä

MKH/MKV

Viestintä ja valmistelu

MYR

Osallistaminen

Teema	Valmistelu-työpaja (KSL)	Sidosryhmä-keskustelu	Ohjausryhmän kokous
Energia	20.12.2021	14.1.2022	20.1.2022
Liikkuminen	11.1.2022	3.2.2022	17.2.2022
Maatalous ja metsät	14.2.2022	25.2.2022	15.3.2022
Elinkeinot	25.3.2022	6.4.2022	19.4.2022
Yksilö ja yhteisö	21.4.2022	3.5.2022	17.5.2022



5. Tiekartasta saatu palaute ja mahdolliset muutostarpeet

- Palautetta saatiin 8 kpl. Palaute kokonaisuudessaan on toimitettu kokousmateriaalin liitteenä.
- Kooste palautteesta ja palautteen huomioimisesta toimitettiin ennen ohjausryhmän kokousta



KESKI-SUOMEN LIITTO



Kooste palautteesta ja palautteen huomioimisesta

Hiilineutraali Keski-Suomi 2030 –tiekartta

12.9.2022



Palaute ja sen huomioiminen

- Palautetta antoi yhteensä 8 ihmistä tai organisaatiota
 - 4 yksityishenkilöä
 - 2 järjestöä
 - 1 kunta
 - 1 valtion viranomainen
- Seuraavilla sivuilla kerrotaan teemakohtaisesti
 - Palautteen yhteenveto
 - Palautteen perusteella tehdyt muutokset tai lisäykset
 - Palautteen perusteella jatkoselvitettävät asiat



Yleinen palaute

- Kiitetyt asiat
 - Tiekartan teemoja pidettiin yleisesti kattavina ja relevantteina
 - Tiekarttaa pidettiin yleisesti selkeänä
 - Seuranta ja täydentämistä pidettiin tärkeinä asioina
 - Vaikutusten arvioinnin nähtiin yleisesti tuovan lisäarvoa tiekarttaan
- Puutteet
 - Toimenpiteiden priorisoinnin ja aikataulutuksen puuttumista pidettiin yleisimmin tiekartan puutteina
 - Eniten sisältöä koskevia puutoksia oli palautteen mukaan Maatalous ja metsät -teemassa
 - Biodiversiteetin näkymistä pidettiin yleisesti riittämättömänä
 - Tiekarttaa pidettiin kaupunkilähtöisenä



Teemakohtainen palaute: Elinkeinot

- Palautteen yhteenveto
 - Teeman tavoitteet ja toimenpiteet nähtiin yleisesti ottaen sopivaksi kokonaisuudeksi.
 - Palautteessa korostettiin sivuvirtojen tunnistamisen ja kiertotalouden liiketoimintamallien tunnetuksi tekemistä tärkeyttä.
 - Eniten palautetta tuli kompensatio-toimenpiteestä. Palautteessa korostettiin kompensaation roolia viimesijaisena keinona sekä muistutettiin alan sääntelyn olevan toistaiseksi vasta valmisteilla.
- Palautteen perusteella tehdyt muutokset tai lisäykset
 - Tiekartan sivuille lisättiin tieto uudesta hiilikompensaatioinfo.fi –sivustosta, jota ylläpitää Luonnonvarakeskus, Luke.
 - Päästöjen kompensointi –toimenpide siirrettiin listan viimeiseksi, koska kompensointi on viimeinen keino, jonka vuoro on vasta päästöjen vähentämisen jälkeen.
 - Toimenpiteeseen ”Sivuvirtojen hyödyntäminen” lisättiin tieto Materiaalitori-palvelusta
 - Toimenpiteeseen ”Yritysten päästöjen vähentäminen” lisättiin toimi ”Tarkastelemme toimitilojen tarvetta ja toimimme tarkoituksenmukaisissa tiloissa”
- Palautteen perusteella jatkoselvitettävät asiat
 - Saastuttavasta toiminnasta luopumisen tavoite esim. ”Keski-Suomi pyrkii muuttamaan teollisuuttaan selkeästi vähemmän energiaa ja raaka-aineita (mm. puutavara) käyttäväksi”
 - Aluetalousvaikutusten tarkempi arvioiminen sekä ennakoon, että toteutuneiden toimenpiteiden osalta



Teemakohtainen palaute: Energia

- Palautteen yhteenveto
 - Teeman tavoitteet ja toimenpiteet nähtiin yleisesti ottaen sopivaksi kokonaisuudeksi.
 - Tärkeimmiksi asioiksi nähtiin päästöttömään energiantuotantoon pyrkiminen sekä polttoon perustumattomien energiantuotantotapojen kehittäminen.
 - Palautteessa korostettiin tiedottamisen tärkeyttä, jotta niin yritykset kuin kotitaloudetkin tietävät saatavilla olevista tuista.
 - Osin ristiriitaistakin palautetta tuli turpeen ja puun polttoa koskevien toimenpiteiden muotoilusta.
- Palautteen perusteella tehdyt muutokset tai lisäykset
 - Toimenpiteeseen "Vetytalous" lisättiin investointitukien ohkeen tutkimusrahoitus.
 - Toimenpiteiden "Kuntien ja yritysten energiatehokkuus paremmaksi" ja "Kotitalouksien energiankulutus laskuun" otsikot yhdenmukaistettiin muotoon "Kuntien ja yritysten energiatehokkuus paremmaksi ja energiankulutus laskuun" ja "Kotitalouksien energiatehokkuus paremmaksi ja energiankulutus laskuun"
 - Toimenpiteeseen "Lisää biokaasun tuotantoa ja käyttöä" lisättiin tuiksi CAP-strategiasuunnitelman mukainen rahoitus sekä ELY-keskus



Teemakohtainen palaute: Liikkuminen

- Palautteen yhteenveto:
 - Teeman tavoitteet ja toimenpiteet nähtiin yleisesti ottaen sopivaksi kokonaisuudeksi.
 - Kestävien liikkumisen tapojen priorisointi suunnittelussa ja toteutuksessa nähtiin tärkeäksi. Kestävistä menetelmistä pitäisi tulla helpoimpia, jotta ne yleistyisivät.
 - Biokaasun tuotannon ja käytön lisäämistä pidettiin hyvänä asiana, mutta muistutettiin sääntely-ympäristön muutoksista.
 - Kaupunkien ja maaseudun mahdollisuuksien eroja pidettiin huomattavan asiana. Kaavoituksen ja yhdyskuntarakenteen suunnittelun rooli korostuu kaupungeissa, käyttövoimien maaseudulla.
 - Palautteessa korostettiin, miten tärkeää on, että yritykset ja kotitaloudet tietävät saatavilla olevista tuista ja palveluista.
- Palautteen perusteella tehdyt muutokset tai lisäykset
 - ELY-keskus lisättiin tekijäksi toimenpiteisiin "Monipuolinen joukkoliikenne" ja "Infran kunnossapito".
 - Toimenpiteeseen Infran kunnossapito lisättiin esimerkki Jyväskylän seudun pyöräilyn pääreittien talvikunnossapidossa tehtävästä ELY-keskuksen ja Jyväskylän kaupungin yhteistyöstä.
- Palautteen perusteella jatkoselvitettävät asiat
 - Selvitetään mahdollisuutta lisätä latauspisteet mittariksi



Teemakohtainen palaute: Maatalous ja metsät

- Palautteen yhteenveto
 - Teeman tavoitteet ja toimenpiteet nähtiin yleisesti ottaen sopivaksi kokonaisuudeksi.
 - Tiekartan teemoista Maatalous ja metsät sai eniten sisältöön liittyvää, osin vastakkaistakin palautetta.
 - Palautteessa korostettiin, että tiekartassa pitäisi selvästi näkyä suurimmat päästölähteet ja niiden päästöjen vähentämisen tavat.
 - Lisäksi katsottiin, että biodiversiteetistä huolehtiminen pitäisi kirjata toimenpiteisiin nykyistä selvemmin.
- Palautteen perusteella tehdyt muutokset tai lisäykset
 - Toimenpiteeseen "Hävikin välttäminen" lisättiin toimi "Vähennämme julkisten keittiöiden ruokahävikkiä"
 - Toimenpiteeseen "Kestävä vähäpäästöisempi eläintuotanto" lisättiin toimi "Tehostamme tuottajien välistä yhteistyötä ja vertaisoppimista"
 - Toimenpiteeseen "Viljelymenetelmien kehittäminen" lisättiin toimi "Tehostamme viljelijöiden välistä yhteistyötä ja vertaisoppimista".
 - Moniin toimenpiteisiin yhdenmukaistettiin maaseuturahoitukseen viittaavat kirjaukset muotoon "CAP-strategiasuunnitelman mukainen rahoitus" ja lisättiin tukena kohtaan ELY-keskus
 - Muokattiin visiota sisältämään luonnon monimuotoisuus jo ensimmäisessä lauseessa.
 - Lisättiin toimenpiteeseen "Kulutustottumukset kestäviksi" toimi "Suosimme ravitsemussuosituksen mukaista kasvispainotteista ruokavaliota niin kotitalouksissa, julkisissa keittiöissä kuin ravintoloissakin" ja tekijöihin lisättiin ravintolat
- Palautteen perusteella jatkoselvitettävät asiat
 - Luonnon monimuotoisuuden entistä parempi huomioinen
 - Osana Maankäytön (LULUCF)-kokonaisuutta soiden ennallistaminen ja entisten turvealueiden jatkokäsittelytavat sekä turvemaiden viljelykäyttö



Teemakohtainen palaute: Yksilö ja yhteisö

- Palautteen yhteenveto
 - Teeman tavoitteet ja toimenpiteet nähtiin yleisesti ottaen sopivaksi kokonaisuudeksi
 - Koulujen roolia mm. asenteiden muuttamisessa, kestävien tapojen opettelussa ja vaikuttamisen taitojen opettelussa haluttiin korostaa
 - Tärkeänä pidettiin sitä, että valintojen vaikutuksista saa luotettavaa tietoa (apuna esimerkiksi laskurit), vaikuttavimpien tekojen ymmärtämistä, kansalaisaktiivisuuden mukanaoloa ja sitä, että kulutusperusteisista päästöistä saadaan tietoa
 - Korostettiin sitä, että ilmastoystävällisimpien vaihtoehtojen pitäisi olla yksilölle helpoimpia
- Palautteen perusteella tehdyt muutokset tai lisäykset
 - Lisättiin toimenpiteeseen "Kunnan ilmastoteot" toimi "Kouluissa käsittelemme ilmastonmuutosta perusopetuksen opetussuunnitelman mukaisesti ja huolehdimme koulujen ja oppilaitosten ilmastokasvatuksen osaamisesta"
 - Lisättiin toimenpiteeseen "Oppilaitokset kestävän elämäntavan tukena" toimet "Toteutamme kouluissa projekteja, joissa harjoittelemmme vaikuttamisen taitoja", "Kehitämme ja ylläpidämme oppilaitosten henkilöstön osaamista" ja "Teemme oppilaitoksissa omia osallistavia ilmasto- ja kiertotalousstrategioita"
 - Lisättiin toimenpiteeseen "Aktiiviset kansalaiset" esimerkiksi Ilmastotoiminta-sivusto.
 - Lisättiin toimenpiteeseen "Kestävä kuluttaja" toimi "Suosimme ravitsemussuositusten mukaista kasvispainotteista ruokavaliota."
 - Toimenpiteeseen "Järjestöt ja kyläyhteisöt kestävän elämäntavan aktivoijina" lisättiin toimi "Mahdollistamme rakentavia ilmastokeskusteluja"
 - Lisättiin Shareway esimerkiksi toimenpiteeseen "Kuluttajasta tuottajaksi"
 - Lisättiin toimenpiteeseen "Kestävä kuluttaja" toimi "Suosimme ravitsemussuositusten mukaista kasvispainotteista ruokavaliota"



Ulkoasu ja esitysmuoto

- Palautteen yhteenveto
 - Sivustoa pidettiin yleisesti ottaen selkeänä
 - Käytännön esimerkkejä pidettiin hyvänä lisänä
- Palautteen perusteella tehdyt muutokset tai lisäykset
 - Sivustolle lisättiin tiekartan tiivistelmäkuva
- Palautteen perusteella jatkoselvitettävät asiat
 - Käyttäjälähtöisyys, jotta taloyhtiön edustaja, yksittäinen asukas tai suuryrityksen johto löytäisi itseään koskettavat toimenpiteet helpommin
 - Tiedon visualisointi mahdollisimman kiinnostavaan ja helppokäyttöiseen muotoon



Vaikutusten arviointi

- Palautteen yhteenveto
 - Vaikutusten arvioinnin nähtiin tuovan tiekartalle lisäarvoa ja olevan kattava kokonaisuus
 - Palaute oli osin ristiriitaista, vaikutusten arviointi nähtiin sekä selkeäksi ja kattavaksi, että epäselväksi
- Palautteen perusteella jatkoselvitettävät asiat
 - Ilmastovaikutusten arviointia kehitetään monipuolisemmaksi ja tarkemmaksi
 - Päästövähennysvaikutusten perusteluiden ja arviointitavan kuvausta tarkennetaan



Lähtökohdat, määrittelyt, mittarit ja seuranta

- Palautteen yhteenveto
 - Paikoitellen palautteessa kaivattiin toimenpiteisiin lisää konkretiaa
 - Seuranta ja päivittämistä pidettiin tärkeinä asioina
- Palautteen perusteella tehdyt muutokset tai lisäykset
 - Valmistelusivulle lisättiin tieto, että tiekarttaa valmistellaan Keski-Suomen liiton johdolla.
- Palautteen perusteella jatkoselvitettävät asiat
 - Termin ilmastoneutraalius käyttöönotto myöhemmässä vaiheessa
 - Kiinnitetään huomiota siihen, että myös muiden kasvihuonekaasujen kuin hiilidioksidin päästövähennyksiin kirjataan jatkossakin tehokkaita toimenpiteitä.
 - Tietoa tiekartasta -sivulle tietoa laajemmasta kontekstista, johon tiekartta liittyy (esim. YK:n kestävän kehityksen tavoitteet (SDG) ja Pariisin ilmastopuolustus)
 - Mahdollisuuksien mukaan täydennetään toimenpiteiden aikatauluja
 - Täydennetään ja kehitetään mittareita
 - Tavoitteen mukaisten päästövähennystonnien esittäminen kokonaisuutena ja mahdollisuuksien mukaan myös teemoittain



Tiekarttakokonaisuus ja tiekartan toimeenpano

- Palautteen yhteenveto
 - Yleisesti ottaen tiekartan suuntaa pidettiin selkeänä ja valittuja teemoja hyvinä ja relevantteina
 - Palautteessa pidettiin hyvänä, että tiekartan valmistelun tukena on ollut laaja-alainen ohjausryhmä ja työtä on tehty laajasti osallistaen
 - Säännöllisen päivittämisen ja myöhemmin lisättävien uusien kokonaisuuksien nähtiin pitävän tiekartta tuoreena ja ajantasaisena
 - Toimeenpanoon toivottiin rohkeutta, kunnianhimoa, priorisointia ja selkeyttä kaikkein vaikuttavimpiin päästökohteisiin tarttumiseksi
 - Tiekarttaan toivottiin rohkeutta vähentää saastuttavaa toimintaa. Lisäksi todettiin, että strategian luopumiseen perustuvat toimenpiteet kohdistuvat pääasiassa yksityisiin ihmisiin, mutta esimerkiksi teollisuutta ja yhteisöä koskevien toimenpiteiden kunnianhimotaso tuntui alhaisemmalta.
- Palautteen perusteella jatkoselvitettävät asiat
 - Tarkempi selvitys, miten puuttuva 20% aiotaan kompensoida.
 - Toimenpiteiden priorisointia mahdollisuuksien mukaan



Terveiset tiekartan toimeenpanoon

- "Olisiko tässä paikka uudentlaiselle yhteistyöfoorumille tavoitteineen kääntämään hiilineutraalisuus maakunnan voitoksi läpileikkaavasti"
- "Haluamme kiinnittää huomiota lisäksi strategian käytäntöön jalkauttamiseen, sillä kasvihuonekaasupäästöt eivät alene pelkällä toimenpiteiden kirjaamisella, vaan tarvitaan aktiivista toimintaa ja toimenpiteiden seuranta."



6. Tiekartan viestintä

ARJEN ILMASTOTEKOJA



“

Ilmastoteot kuuluvat meille kaikille.

Keski-Suomessa tehdään päivittäin lukuisia ilmastotoimia. Ne ovat arjen valintoja, joissa päädytään ympäristöä huomioivaan, kokonaisestävään ratkaisuun. Teot liittyvät esimerkiksi asumiseen, ruokailuun, palveluihin, pukeutumiseen ja liikkumiseen. Lisäämällä erilaisia ilmastotoimia arjessamme, olemme mahdollistamassa Keski-Suomen hiilineutraaliustavoitteen toteutumista.

Mikä on sinun ilmastotekosi? Voit kertoa sen vastaamalla [sähköiseen kyselyyn](#). Halutessasi voit osallistua myös pieneen viestintäkampanjaan, jossa kerätään kuvia, lyhytvideoita ja kommentteja arjen ilmastotoista. Julkaisemme vastauksia näillä verkkosivuilla sekä Hiilineutraalin Keski-Suomen ja Keski-Suomen liiton sosiaalisen median kanavissa.

Tietoa tiekartasta
Valmistelu
Vaikutusten arviointi
Tukea kuntien
ilmastotyöhön
Arjen ilmastotoimia
Materiaalipankki

Teemat

Elinkeinot
Maatalous ja metsät
Energia
Yksilö ja yhteisö
Liikkuminen

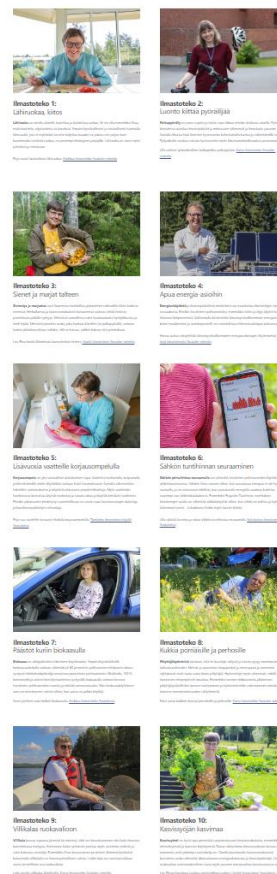
Ajankohtaista

Koko Keski-Suomi säästää
energiaa!
Hiilineutraali Keski-Suomi
2030 -tiekartasta voi antaa
lausuntoja 4.9. asti
Ilmoittaudu kuntien
ilmastotyön
infoweinaariin!
Keski-Suomen ilmastotyö
etenee – kerro mielipiteesi
tiekartasta!
Tukea Keski-Suomen
kuntien ilmastotyöhön

Tulevat tapahtumat

SYYS 09.00 - 11.00
13 Ohjausryhmän
kokous 8

Näytä Kalenteri



<https://hiilineutraali.keskisuomi.fi/ilmastotoimia/>



KESKI-SUOMEN LIITTO

Seuraa ja jaa sosiaalisen median viestejä!

Hiilineutraali Keski-Suomi 2030
38 seuraajaa • 0 seurattua

[Seurataan](#) [Viesti](#) [Hae](#)

[Julkaisut](#) [Tietoja](#) [Mentions](#) [Arvostelut](#) [Seuraajat](#) [Kuvat](#) [Lisää](#)

Vaihda kohteen Hiilineutraali Keski-Suomi 2030 sivulle, jotta voit alkaa hallinnoida sitä. [Siirry nyt](#)

Siirry mainoskeskukseen markkinoimaan sivuasi
Käytössäsi on työkaluja sivun Hiilineutraali Keski-Suomi 2030 mainosten luontia ja hallinnointia varten

[Markkinoi](#)

Esittely
Hiilineutraali Keski-Suomi 2030 tiekartan valmistelu on aloitettu loppuvuodesta 2021. Sivulla seurata

Sivu - Julkishallinnollinen organisaatio
[keskisuomi.fi/hiilineutraalikeskisuomi](#)
[Markkinoi sivustoa](#)

Ei vielä arviota (0 arvostelua)

Kuvat [Näytä kaikki kuvat](#)

Julkaisut [Suodattimet](#)

Hiilineutraali Keski-Suomi 2030
7. syyskuuta kello 12:37

Astetta alemmas - Koko Keski-Suomi säästää energiaa! Olemme mukana valtakunnallisessa energiansäästökampanjassa Keski-Suomen kaikkien kuntien voimalla!

Esimerkiksi vähennämme sähkön, polttoaineiden ja veden kulutusta, hankimme kierrätettyjä tuotteita ja suosimme ilmastoystävällistä ruokaa. Tehdään energiansäästämisestä yhdessä uusi normaali! Lue uutinen verkkosivulta:

Hiilineutraali Keski-Suomi 2030
Koko Keski-Suomi säästää energiaa! - Hiilineutraali Keski-Suomi 2030
Koko Keski-Suomi on mukana valtakunnallisessa Astetta alemmas -energiansäästökampanjassa. Se kä...

Hiilineutraali Keski-Suomi
@KSilmastotyö

Keski-Suomen ilmastotyön kanava. Mukana Hiilineutraali Keski-Suomi 2030 tiekartan valmistelussa ja toimeenpanossa. Tiliä hallinnoi @keskisuomenliit #keskisuomi

[keskisuomi.fi/hiilineutraali...](#) [Liittyi tammikuu 2022](#)

309 seurattua 145 seuraajaa

[Muokkaa profiilia](#)

Twiitit **Twiitit ja vastaukset** **Media** **Tykkäykset**

Uudelleentwiittasit
Motiva @MotivaOy · 7. syysk.
Vastauksena käyttäjille @KSilmastotyö ja @yministerio
Täydet pisteet ja aplodit päälle! Huippua, että koko maakunta on mukana ja #energiansäästö haaste kiertää kunnissa, yrityksissä, järjestöissä ja kotitalouksissa. Plentä höyläystä sieltä täältä, niin pääsemme yhdessä #astettaalemmas-tavoitteeseen. @TEM_uutiset @Energiaavirasto

Hiilineutraali Keski-Suomi @KSilmastotyö · 7. syysk.
Nyt on kova juttu pehmeämmän huomisen puolesta: Koko Keski-Suomi on vahvasti mukana energiansäästötalkoissa!

Lue lisää verkkosivuilta: [hiilineutraali.keskisuomi.fi/energiansaasto...](#)

#astettaalemmas #energiansäästökampanja #energiansäästöviikko #hiilineutraali #keskisuomi @yministerio @MotivaOy

<https://twitter.com/KSilmastotyö>



Yhteinen viestintäkampanja

Osallistumme koko Keski-Suomena valtakunnalliseen energiansäästökampanjaan, joka käynnistetään yhdessä 11.–16.10.2022 energiansäästöviikolla. Yhteinen viesti, joka tuodaan monikanavaisesti esiin, tavoittaa paremmin, herättää kiinnostusta myös valtamedioissa ja lisää asian vaikuttavuutta.

Viestinnän tuki ja valmiit materiaalit madaltavat kuntien osallistumiskynnystä. Kampanja on osa ympäristöministeriön rahoittamaa Tukea kuntien ilmastotyöhön -hanketta.





Taso 1

- Kunta kertoo energiansäästökampanjasta ja -viikosta verkkosivuillaan ja somekanavissaan. Hanke tarjoaa valmiit **ehdotukset**, joita voi muokata.
- Kunta haastaa henkilöstön toteuttamaan valitsemansa energiansäästöteon (**lista ehdotuksista**).
- Kunta haastaa koulut pitämään energiansäästö-tunnin / tietoiskun viikon aikana (**lista ehdotuksista**).
- Kunta haastaa yritykset ja kolmannen sektorin mukaan energiansäästöviikkoon (**teksti-ehdotus**).





Taso 2

Edellisten lisäksi:

- Kunta järjestää energiansäästöviikon aikana ainakin yhden teemaan liittyvän tapahtuman (**lista ehdotuksista**) joko yksin tai yhteistyössä kunnan yritysten ja yhteisöjen kanssa.





Taso 3

Edellisten lisäksi

- Kunta tekee näkyvämmäksi omaa energiatehokkuus-työtään, esimerkiksi kunta-alan energiatehokkuussopimuksen (KETS) avulla
 - KETS-kunnat: Kerrotaan mitä on vuosien varrella energiatehokkuuden eteen tehty ja mitä on jatkosuunnitelmissa. Kerrotaan kuinka paljon on säästetty energiaa näillä toimilla ja mahdollisesti lasketaan vuosisäästö euroiksi.
 - Muut kunnat: Selvitetään onko energiankulutuksesta tietoa. Listataan minkälaisia energiatehokkuustoimia on tehty ja mitä on suunnitelmissa. Harkitaan mahdollisuutta liittyä KETS-sopimukseen. Viestitään kunnan energiankulutuksesta ja energiatehokkuustoimista.





7. Jatkosuunnitelmat

- Toimeenpano
 - Tehdään tiekarttaa tutuksi
 - Kannustetaan keskisuomalaisia toimijoita mukaan
 - Tukea Keski-Suomen kuntien ilmastotyöhön hanke
 - Keski-Suomen yritysten ympäristövastuullisuusverkosto YmpyräKS
- Seuranta ja täydentäminen
- Lisäosat
 - Maankäyttösektorin kokonaisuus
 - Sopeutuminen
- Seurantaryhmä ja raportointi maakuntahallitukselle



Koko Keski-Suomi säästää energiaa!

Tapahtumat, Yleinen / By Jenni Isopahkala

Osallistumme koko maakuntana valtakunnalliseen Astetta alemmas [-energiansäästökampanjaan](#).

Kampanja käynnistetään Keski-Suomen kaikissa kunnissa Energiansäästöviikolla 10.–16.10.2022.



8. Ohjausryhmän evästyksset tiekartan toimeenpanoon

- Yhteisen keskustelun aiheina
 - Ohjausryhmään osallistuneiden organisaatioiden toiveet Keski-Suomen liitolle tiekartan toimeenpanoon
 - Tavat, joilla ohjausryhmään osallistuneet organisaatiot osallistuvat tiekartan toimeenpanoon



9. Palautekeskustelu valmistelusta

- Pienryhmissä lyhyt keskustelu
 - Mikä on ilahduttanut ohjausryhmän työskentelyssä ja tiekartan valmistelussa?
 - Mitä olisi voitu tehdä paremmin?



10. Muut asiat



11. Kokouksen päättäminen

- Kiitos kaikille!